

20.8.2008

Dnro 1374/4/07

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Pasi Pölönen

VANKEUSRANGAISTUKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANON SIIRTÄMINEN SUOMESTA VIROON

1

KANTELU

Asianajaja arvosteli kantelijan puolesta 13.4.2007 päivätyssä kantelukirjoituksessa sitä, että kantelijan siirto suorittamaan vankeusrangaistustaan Suomesta Viroon on lykännyt olennaisesti hänen pääsemistään ehdonlaiseen vapauteen.

Kantelijalle Suomessa tuomitun seitsemän vuoden vankeusrangaistuksen kärsiminen alkoi 6.8.2002 ja vankeusrangaistus päättyy 5.8.2009. Suomessa hän olisi ilmeisesti päässyt rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 13 §:n 1 momentin (sittemmin rikoslain 2c luvun 5 §:n) mukaisesti ehdonlaiseen vapauteen 5.2.2006 kärsittyään tuomiosta puolet eli kolme vuotta ja kuusi kuukautta.

Kantelija siirrettiin suorittamaan tuomittua vankeusrangaistusta Suomesta Viroon kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain (21/1987) mukaisesti.

Kanteluun oheistetusta Harjun maa- ja metsäoikeuden 21.3.2007 antamasta päätöksestä (1-07-3349) ilmenee, että Tallinnan käräjäoikeus on määrännyt lopulliseksi rangaistukseksi seitsemän vuoden vankeusrangaistuksen eli samanmittaisen vankeusrangaistuksen kuin mikä kantelijalle tuomittiin Suomessa. Tuomion kärsiminen loppuu 6.8.2009. Ehdonlais käsittely on mahdollistunut 6.2.2007.

Harjun maa- ja metsäoikeus hylkäsi kantelijan hakemuksen ehdonlaiseen vapauteen pääsemiseksi 21.3.2007 antamallaan päätöksellä. Päätöksen mukaan asian voi ottaa uudelleen käsittelyyn aikaisintaan vuoden kuluttua.

Kantelijan mielestä hänen kohtelunsa taustalla on myös henkilökohtaisia syitä. Kantelija kertoi antaneensa haastattelun suomalaisille toimittajille 4.4.2006. Kantelija pyysi oikeusasiamiestä vaikuttamaan siihen, että hänen Virossa suorittamansa tuomio vastaisi sitä tuomiota, mikä hänelle määrättiin Suomessa. Kantelija tiedusteli myös sitä, soveltuuko häneen yhä suomalainen yhteiskuntaan sopeuttamisohjelma.

2

SELVITYS

Pyysin kantelun johdosta oikeusministeriöltä selvitystä ja lausuntoa. Selvitys- ja lausuntopyynnössäni totesin, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (jäljempänä myös EIT) 15.3.2005 antamassa Veermäe v. Suomi-päätöksessä (no. 38704/03) valittaja Veermäen muun muassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen (jäljempänä myös EIS) 5 artiklan väitettyä loukkaamista koskeva valitus jätettiin

tutkittavaksi ottamatta osin nyt käsillä olevaan tilanteeseen verrannollisessa tilanteessa.

Nähdäkseni käsillä olevan kantelun olosuhteita ei kuitenkaan voida lähemmin alla olevista kysymyksistä ilmenevissä suhteissa pitää kaikin osin identtisenä Veermäe-päätökseen nähden.

EIT:n Veermäe-päätöksestä ilmenee, että Viron rikoslain mukaan niin sanotun 1. kategorian rikoksesta (josta voi seurata viittä vuotta pidempi vankeusrangaistus) tuomittu henkilö voi päästä ehdonalaan vapautteen sen jälkeen, kun tuomittu on suorittanut rangaistuksestaan vähintään kaksi kolmasosaa ja kun tapauksen yksittäisiä olosuhteita on harkittu. Päätöksestä ilmenee myös, että Viro soveltaa tuomittujen siirtämistä koskevan yleissopimuksen 11 artiklan mukaista seuraamuksen muuntamismenettelyä.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi mainitussa päätöksessä, että vankilassaoloajan tosiasiallinen pidentyminen ei itsessään tee vapaudenriistosta laitonta. Kuitenkaan EIT ei pitänyt poissuljettuna sitä, että osoitettavissa oleva räikeästi pidempi tosiasiallinen vankeusrangaistus voi johtaa EIS 5 artiklan loukkaukseen. Katsoessaan, että näin ei ollut asian laita Veermäen tapauksessa EIT kiinnitti huomiota erityisesti siihen, että Viron hallitukselta saamansa lausunnon mukaan Virossa muunnettu seuraamus olisi tuossa tapauksessa tullut todennäköisesti olemaan Suomessa tuomittua rangaistusta lievempi.

Asiaa käsiteltäessä Suomen hallituksen puolesta tuotiin esille muun muassa se, että tuolloin ehdonalaan pääseminen oli Suomessakin vangille kuuluva erivapaus. Voidaan panna merkille, että rikoslain 2c luvun 5 §:n voimaantulon myötä tämä asiantila on muuttunut sikäli, että 1.10.2006 lukien kyseistä oikeutta ei voine enää luonnehtia erivapaudeksi tai privilegioksi. Kyse on luvun 9 §:ssä säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta vangille pääsääntöisesti kuuluvasta oikeudesta (ks. Mohell, Ulla – Pajuoja, Jussi: Vankeuspaketti: vankeinhoidon kokonaisuudistus käytännössä, 2006, s. 275).

Tuomittujen siirtämistä koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annettua lakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 1/2001 vp s. 19) todetaan tässä relevantisti seuraavaa:

"harkitessaan siirtämisesityksen tekemistä oikeusministeriön tulisi erityisesti kiinnittää huomiota vankilaolosuhteisiin täytäntöönpanovaltiossa. Lisäksi harkintaan vaikuttaisi muun muassa se, missä vaiheessa tuomittu täytäntöönpanovaltion lainsäädännön mukaan todennäköisesti pääsisi ehdonalaan vapautteen. Jos ehdonalaan vapautteen pääsemisen mahdollisuudet täytäntöönpanovaltiossa olisivat oleellisesti heikommalla kuin Suomessa, voisi olla kohtuutonta esittää tuomittua siirrettäväksi."

Mainittua hallituksen esitystä koskevassa LaVM 2/2001 vp s. 2–3 todetaan, että

"... viranomaisten on selvitettävä vastaanottavan valtion vankilaolosuhteet sekä rangaistusten täytäntöönpanoa koskeva lainsäädäntö ja käytäntö. Vastaanottavan valtion vankilaolosuhteiden on oltava sen tasoiset, ettei vankia kohdella tai rangaista epäinhimillisesti tai ihmisarvoa loukkaavasti. Lähtökohtana tulee olla, ettei vankeusrangaistus olosuhteiltaan tai kestoiltaan poikkea olennaisesti Suomessa suoritettavasta rangaistuksesta. Siten siirtämiseen ei tule ryhtyä myöskään silloin, kun vastaanottavan valtion rangaistusten täytäntöönpanoa koskeva lainsäädäntö poikkeaa merkittävästi omasta lainsäädännöstämme esimerkiksi ehdonalaan vapautteen pääsemisen osalta."

Pyysin oikeusministeriötä kiinnittämään lausunnossaan huomiota erityisesti seuraaviin kysymyksiin:
1. Voidaanko sitä, että Virossa kantelija voi päästä ehdonalaan vapautteen vasta hänen suorittuaan vähintään kaksi kolmasosaa rangaistuksesta siinä kun Suomessa hän olisi päässyt ehdonalaan vapautteen suorittuaan puolet rangaistuksesta, pitää itsessään EIT:n Veermäe-päätöksessä tarkoitetulla tavalla räikeänä epäsuhtana tosiasiallisten rangaistusten pituuksissa, HE 1/2001 tarkoi-

tettuina oleellisesti heikompina mahdollisuuksina ehdonalaiseen vapauteen pääsemisessä tai LaVM 2/2001 tarkoitettuna lainsäädännön merkittävänä poikkeamana omastamme?

2. Seuraako tällainen räikeä epäsuhta, oleellisesti heikommat mahdollisuudet tai merkittävä poikkeama siitä, että Virossa ehdonalaisen vapauden saamisen lisäedellytyksenä on ilmeisesti myös aina yksittäistapauksellinen harkinta?

3. Erityisesti pyysin oikeusministeriön näkemystä siitä, seuraako tällainen räikeä epäsuhta, oleellisesti heikommat mahdollisuudet tai merkittävä poikkeama siitä, että – ainakin kantelijan tapauksessa – ehdonalaiseen vapauteen pääsyä voi ilmeisesti hakea uudestaan vasta vuoden kuluttua (eli ilmeisesti seuraavan kerran vasta 21.3.2008, jolloin kantelija on suorittanut vankeudesta noin viisi ja puoli vuotta, toisin sanoen noin kaksi vuotta enemmän kuin hän olisi suorittanut rangaistusta Suomessa)? Pyysin oikeusministeriön toimittavan käyttöni selvitystä Viron lainsäädännöstä koskien ehdonalaiseen vapauteen pääsemistä koskevan hakemuksen uudelleen käsittelyn edellytyksiä.

4. Onko tilanne Virossa edelleen EIT:n Veermäe-päätöksessä kuvatuunlainen eli sellainen, että Virossa ehdonalaiseen vapauteen pääsee ylipäättään vain 15–18 prosenttia kaikista vangeista? Jos on, vaikuttaako tämä edellä puhutun räikeän epäsuhtan arviointiin?

5. Kuinka monta vankia on siirretty Suomesta Viroon tai muualle tässä puheena olevan kaltaisissa tilanteissa?

6. Seuraako oikeusministeriö Viron tai muiden täytäntöönpanovaltioiden oikeuskäytäntöä siinä suhteessa, ovatko tuomittujen siirtämistä koskevan yleissopimuksen 11 artiklassa tarkoitettussa menettelyssä täytäntöönpanovaltiossa vahvistetut rangaistukset tosiasiallisesti Suomessa tuomittuja rangaistuksia lievempiä (eli seikkaa, johon EIT näytti kiinnittävän erityistä huomiota Veermäe-päätöksessä)?

7. Onko tässä vaiheessa tiedossa tai arvioitavissa, millainen mahdollinen vaikutus tässä käsiteltävälle problematiikalle tulee olemaan EU:n oikeusministereiden 15.2.2007 kokouksessaan saavuttamalla yhteisellä näkemyksellä vankeusrangaistukseen tuomittujen palauttamisesta kotimaahansa (liittyen EU:n sisäistä vankien siirtoa koskevaan puitepäätökseen)?

Lisäksi pyysin oikeusministeriötä toimittamaan selvityksen siitä, minkälainen selvitys Viron vankilo-olosuhteista sekä rangaistusten täytäntöönpanoa koskevasta lainsäädännöstä ja käytännöstä ministeriöllä on ollut sen päättäessä kantelijan siirtämisestä suorittamaan vankeusrangaistusta Viroon.

Käytettävissäni on myös ollut Helsingin hallinto-oikeudesta 25.9.2007 saatuja tietoja siellä käsitellyistä kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain mukaisista asioista.

Helsingin hallinto-oikeus toimitti lokakuussa 2007 käyttöni yhteensä 13 – valituksen hyväksyvät ratkaisut pois lukien – satunnaisesti valittua tätä asiaryhmää koskevaa päätöstään vuosilta 2003–2007. Saadun tiedon mukaan kantelija ei ole valittanut sinne oikeusministeriön 3.9.2004 antamasta häntä koskevasta siirtopäätöksestä.

Kantelijan asiamies toimitti oikeusasiamiehen kansliaan 19.5.2008 päivätyn vastineen.

3

RATKAISU

3.1

Oikeusministeriön selvitys ja lausunto

Suomessa tuomitun vankeusrangaistuksen jättäminen täytäntöönpantavaksi vieraassa valtiossa on oikeusministeriön harkinnassa. Ministeriön harkintaa rajoittaa kuitenkin erityisesti Suomen perustuslain (731/1999) 9 §:n 4 momentin säännös, jonka mukaan ulkomaalaista ei saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä tämän vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoaloukkaava kohtelu.

Oikeusministeriö kertoi lähtevänsä Viron vankilaloja koskevassa arvioinnissaan siitä, että ne eivät, Tarton vankilaa lukuun ottamatta, vastaa Suomen vankilaloja. Virossa vankilat ovat pääosin huonokuntoisia ja ahtaita. Oikeusministeriöllä on ollut siirtämisen edellytyksiä harkitessaan käytössä selvitystä Viron vankilaloista (European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment raportit vuosilta 1997, 1999 ja 2003; Estonian Prison System Yearbook 2001/2002 ja 2003 sekä Nord-Balt Prison Project/2003-niminen selvitys). Oikeusministeriön näkemyksen mukaan Viron vankilolosuhteita ei kuitenkaan voida yleisellä tasolla pitää sellaisina, että niistä sinänsä seuraisi ihmisarvoa loukkaavan kohtelun uhka.

Tuomitun ehdonalaiseen vapauteen pääsemisen ajankohdasta Virossa on lausunnon mukaan mahdollonta esittää täsmällisiä arvioita. Tämä johtuu siitä, että Viro täytäntöönpanovaltiona soveltaa tuomittujen siirtämistä koskevan yleissopimuksen (42/1987) määräystä rangaistuksen muuntamisesta, mikä voi johtaa siihen, että virolainen tuomioistuin voi alentaa merkittävästikin Suomessa tuomittua rangaistusta, ja että vangin ehdonalaiseen vapauteen päästämistä Virossa päättää yleinen tuomioistuin harkintansa mukaan.

Suomesta Viroon siirretyt vangit ovat oikeusministeriön mukaan lähes poikkeuksetta kuuluneet kategoriaan, jossa heillä on sikäläisen lainsäädännön mukaan mahdollisuus päästä ehdonalaiseen vapauteen kaksi kolmasosaa rangaistuksesta suoritettuaan, kun he Suomessa olisivat päässeet ehdonalaiseen vapauteen puolet tuomiosta suoritettuaan. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan tämä ero rangaistusten täytäntöönpanojärjestelmien välillä ei sinänsä sisällä Suomen perustuslain 9 §:n 4 momentissa tarkoitettua ihmisarvoa loukkaavan kohtelun uhkaa.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on kiinnittänyt huomiota yllä mainittuun asiantilaan päätöksessään Veermäe v. Finland (38704/03). Siinä EIT totesi muun muassa, että pidemmän tosiasiallisen vankeusrangaistuksen mahdollisuus täytäntöönpanovaltiossa ei sinänsä tee vapaudenriistosta mielivaltaista niin kauan kuin suoritettava rangaistus ei ylitä tuomiovaltiossa tuomitun rangaistuksen pituutta. EIT ei kuitenkaan sulkenut pois mahdollisuutta, että räikeästi pidempi tosiasiallinen rangaistus täytäntöönpanovaltiossa saattaisi antaa aihetta käsitellä asiaa 5 artiklan valossa. Tarkempaa ennustetta EIT:n suhtautumisesta asiaan ei ole tässä vaiheessa mahdollista esittää.

Vastauksena selvitys- ja lausuntopyyntöissä esitettyihin yksilöityihin kysymyksiin oikeusministeriö ilmoitti seuraavan.

1. Oikeusministeriön mukaan sitä, että kantelija voi Virossa päästä ehdonalaiseen vapauteen suoritettuaan kaksi kolmasosaa rangaistuksesta, kun hän olisi Suomessa päässyt ehdonalaiseen vapauteen puolet siitä suoritettuaan, ei voida pitää räikeänä epäsuhtana tosiasiallisten rangaistusten pituuksissa, eikä kantelijalla voida katsoa olevan oleellisesti heikommat mahdollisuudet ehdonalaiseen vapauteen pääsemiseksi. Oikeusministeriön käsityksen mukaan Viron lainsäädäntö ei tässä suhteessa poikkea merkittävästi omastamme.

2. Edellisessä kohdassa mainittu epäsuhta (1/2–2/3) voi muodostua suuremmaksikin sen johdosta, että Virossa vangin ehdonalaiseen vapauteen pääsemisestä päättää yleinen tuomioistuin vankilaviranomaisen esityksestä.

3. Puheena olevan epäsuhdan suuruuteen vaikuttaa myös se, että Virossa 1.2.2007 voimaan tulleen vankeuslain 76 §:n mukaan vankila lähettää tuomioistuimelle ehdonalaiseen vapauteen päästämistä koskevat asiakirjat kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun päätös, jolla ehdonalainen vapaus on evätty, on tullut lainvoimaiseksi. Tuomioistuin voi päätöksessään määrätä myös pidemmän määräajan. Suomen Viron yhteyssyyttäjän selvityksen mukaan tuomioistuimet ovat käyttäneet pääsääntöisesti yhden vuoden määräaika.

4. Vuonna 2005 Virossa pääsi ehdonalaiseen vapauteen 23,7 % kaikista vangeista. Ehdonalaiseen vapauteen pääsevien vankien osuus lienee kasvussa 1.2.2007 voimaan tulleen vankeuslain johdosta. Vankeuslaki mahdollistaa joissakin tapauksissa ehdonalaisen vapauden elektronisen valvonnan avulla jo puolen rangaistusajan suorittamisen jälkeen. Ehdonalaiseen vapauteen pääsevien vankien osuus kaikista vangeista on ollut oikeusministeriön tiedossa koko sen ajan, jolloin siirtopäätöksiä on tehty. Seikalla ei sinänsä ole lausunnon mukaan ratkaisevaa merkitystä siirtämisen edellytysten arvioinnissa.

5. Oikeusministeriön mukaan Suomesta on siirretty vankeja tuomittujen siirtämistä koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan nojalla vastoin tahtoaan ainoastaan Viroon. Oikeusministeriön lausunnon antamishetken mennessä oli siirretty 15 vankia.

6. Oikeusministeriö kertoi seuraavansa Viroon siirrettyjen vankien osalta sekä rangaistuksen muuntamismenettelyssä annettujen rangaistusten pituutta että vankien ehdonalaiseen vapauteen vapautumisen ajankohtaa. Siirretyistä 15 vangista oikeusministeriöllä on tiedossa mainitut tiedot kuuden vangin osalta:

a) vanki tuomittiin Suomessa kahdeksaksi vuodeksi, rangaistuksen pituus ei muuttunut Virossa, jossa vanki pääsi ehdonalaiseen vapauteen 14.11.2006 (kun Suomessa olisi päässyt 1.7.2006);

b) vanki tuomittiin Suomessa kahdeksaksi vuodeksi, rangaistuksen pituus ei muuttunut Virossa, jossa vanki pääsi ehdonalaiseen vapauteen 15.5.2006 (kun Suomessa olisi päässyt 10.4.2006);

c) vanki tuomittiin Suomessa 10 vuodeksi, Virossa muuntamismenettelyssä kahdeksaksi vuodeksi, jossa vanki pääsi ehdonalaiseen vapauteen 7.3.2006 (kun Suomessa olisi päässyt 9.12.2006);

d) vanki tuomittiin Suomessa yhdeksäksi vuodeksi, Virossa muuntamismenettelyssä kahdeksan vuotta, jossa vanki pääsi ehdonalaiseen vapauteen 13.9.2006 (kun Suomessa olisi päässyt 18.10.2005);

e) vanki tuomittiin Suomessa yhdeksäksi vuodeksi, Virossa muuntamismenettelyssä seitsemän vuotta, jossa vanki pääsi ehdonalaiseen vapauteen 9.9.2005 (kun Suomessa olisi päässyt 3.9.2005); ja

f) vanki tuomittiin Suomessa yhdeksäksi vuodeksi, Virossa muuntamismenettelyssä seitsemän vuotta, jossa vanki pääsi ehdonalaiseen vapauteen 13.9.2005 (kun Suomessa olisi päässyt 8.9.2005);

7. Oikeusministeriö totesi lausunnossaan, että Suomen ja Viron aloitteesta Euroopan unionin puitepäätökseen (puitepäätös vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen ulottamisesta vankeusrangaistuksiin ja vapaudenmenetyksen käsittäviin toimenpiteisiin) otettiin määräys, jonka mukaan täytän-

töönpanovaltio voi siirtotilanteissa vangin ehdonalaiseen vapauteen päästämistä harkitessaan ottaa huomioon tuomiovaltiossa voimassa olevat vangille edullisemmat säännökset. Vaikka puitepäätöksen määräys on harkinnanvarainen, Suomen ja Viron oikeusministeriöiden tarkoituksena on implementoida aikanaan kyseinen määräys kummankin maan lainsäädäntöön siten, että siirtämisen seurauksena tosiasiallisesti suoritettava rangaistus vastaisi mahdollisimman tarkoin tuomiovaltiossa suoritettavaa rangaistusta. Oikeusministerit saavuttivat 15.2.2007 Euroopan unionin oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa yhteisen näkemyksen puitepäätöksen sisällöstä. Puitepäätöstä ei ole vielä lopullisesti hyväksytty.

Edellä esitetyillä perusteilla oikeusministeriö katsoi kantelun aiheettomaksi.

Oikeusministeriö kertoi, että sen käytettävissä on ollut edellä mainittujen selvitysten lisäksi tietoja Viron lainsäädännöstä Viron hallituksen 26.1.2004 EIT:lle antamasta selvityksestä asiassa A Itosaar v. Finland (9764/03) sekä Viron Suomen oikeusministeriöön sijoitetulta yhteyssyyttäjältä ja Suomen Virossa toimivalta yhteyssyyttäjältä saatuja tietoja.

3.2

Helsingin hallinto-oikeudesta saadut tiedot

Helsingin hallinto-oikeuden 25.9.2007 antamien tietojen mukaan siellä tuli vireille kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain mukaisia asioita vuosina 2002–2006 yhteensä 39. Syyskuuhun 2007 mennessä ei ollut tullut vireille uusia asioita. Yksi tapauksista koski vangin siirtämistä Liettuaan, ja muut 38 siirtoa Vieroon. Valituksista kolme on hyväksytty ja loput 36 hylätty. Kaksi hyväksytyistä valituksista on perustunut siihen, että siirrettävä vanki ei ollut Viron kansalainen. Kolmas hyväksytty valitus on perustunut vangin Suomessa oleviin siteisiin.

3.3

Käsittelyn rajaus

Kirjoituksessaan kantelija toivoi oikeusasiamiehen vaikuttavan Virossa täytäntöön pantavana olevan vankeusrangaistuksen pituuteen. Tämän osalta totean, että oikeusasiamiehellä ei ole ulkomaan viiranomaisiin ulottuvaa toimivaltaa kantelijan pyytämällä tai muullakaan tavalla. Tältä osin en voi käsitellä asiaa. En myöskään voi ottaa kantaa yhteiskuntaan sopeuttamisohjelman Virossa soveltamista koskevaan kantelijan tiedusteluun.

Seuraavassa voin käsitellä ainoastaan oikeusministeriön menettelyä kantelijaa koskevan siirtopäätöksen käsittelyssä.

3.4

Kannanotto

Erottavat tekijät EIT:n Veermäe-päätökseen nähden

Kuten selvitys- ja lausuntopyynnössäni toin esille (edellä), käsillä olevan tilanteen olosuhteet eivät nähdäkseni ole täysin verrannollisia EIT:n Veermäe-päätöksessä soveltamiin asian arvostelukriteereihin. Tästä syystä ja koska asiaa on arvioitava Euroopan ihmisoikeussopimuksen kriteereiden lisäksi myös perustuslain ja kansallisen lainsäädännön valossa, katsoin tarpeelliseksi tutkia asiaa lähemmin.

Käsillä olevan tapauksen keskeisimmät erottavat tekijät Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen Veermäe-päätökseen verrattuna voidaan yksilöidä seuraavasti:

- Vankeuslain myötä Suomessa aikaisemmin vangin privilegioksi luonnehdittava oikeus päästä ehdonalaiseen vapauteen on muuttunut oikeudeksi, josta voidaan poiketa vain laissa säädetyillä edellytyksillä;

- Euroopan ihmisoikeustuomioistuin kiinnitti Veermäe-päätöksessä sekä aikaisemmassa Altosaar-päätöksessään huomiota erityisesti kuuteen Ruotsista Viroon siirretyn vangin tapaukseen, jossa useimmissa Ruotsissa langetettu rangaistus oli lyhentynyt Viron muunto-menettelyssä, yhdessä tapauksessa yhdeksästä vuodesta viiteen vuoteen. Käsillä olevassa tapauksessa vankeusrangaistuksen pituutta ei sitä vastoin lyhennetty Virossa muuntamismenettelyssä;

- Veermäe-päätöksessä ei lähemmin käsitelty sen seikan vaikutusta, että Virossa ehdonalaiseen vapauteen pääseminen edellyttää aina tapauskohtaista arvioita; ja

- Veermäe-päätöksessä ei käsitelty sen seikan vaikutusta, että Virossa ehdonalaiseen vapauteen pääsyn harkinta voi tapahtua vain harvoin, käytännössä vain kerran vuodessa.

Ehdonalaiskäsittelyn uusintakäsittelyn edellytykset Virossa

Se, että ehdonalaiskäsittely uusitaan Virossa vain vuoden väliajoin, voi pidentää merkittävästi rangaistuksen suorittamisaikaa suljetussa laitoksessa. Yksittäisistä Veermäe-päätökseen nähden erottavista tekijöistä pidän tätä käsiteltävänä olevalle asialle merkityksellisimpänä. Ihmisoikeustuomioistuimen Veermäe tai Altosaar-päätöksissä tai Helsingin hallinto-oikeuden oikeusasiamiehen kansliaan toimittamassa 13 ratkaisun otannassa ei ole nähdäkseni käsitelty tai otettu kantaa siihen, tuleeko tälle tekijälle antaa merkitystä Suomen ja Viron täytäntöönpanojärjestelmien vertailussa ja jos kyllä, millainen merkitys.

Viron vankeuslain 76 §:n 3 momentin mukaan vangitun jäädessä vapauttamatta ehdonalaiseen vapauteen tulee vankilan lähettää tuomittua koskevat asiakirjat uudestaan tuomioistuimelle kuuden kuukauden kuluttua edeltävän ehdonalaiskäsittelyn lainvoimaiseksi tulosta, ellei tuomioistuin ole määrännyt materiaalien uudestaan lähettämiseksi pidempää määräaikaa. Säännöksen mukaan ehdonalaista vapauttamista ei ymmärtääkseni ole siis ylipäätään mahdollista käsitellä virolaisessa tuomioistuimessa useammin kuin kuuden kuukauden välein.

Oikeusministeriön lausunnosta ilmenee, että käytännössä ehdonalaiskäsittelyt määrätään usein pidettäväksi vielä tätä harvemmin eli vuoden välein. Näin on menetelty myös kantelijan tapauksessa.

Kuten todettu, Suomessa ehdonalaiseen vapauteen pääseminen on nykyään rikoslain 2c luvun 5 §:ssä vangille turvattu oikeus (tämä oikeus ei ollut turvattu yhtä ehdottomassa muodossa Veermäe-päätöstä annettaessa voimassa olleen rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain perusteella). Ehdonalaiseen vapauteen pääsemisen ajankohdan laskennassa käytettävistä murto-osuuksista (1/2 ja 2/3) voidaan nykyään poiketa vain poikkeuksellisesti.

Rikoslain 2c luvun 9 §:n 2 momentin mukaan ehdonalaista vapauttamista voidaan lykätä ilman vangin suostumusta, jos vangin käyttäytymisen tai hänen esittämiensä uhkausten johdosta on olemassa ilmeinen vaara, että vanki vapauduttuaan syyllistyy henkeä, terveyttä tai vapautta törkeästi loukkaavaan rikokseen ja vapauttamisen lykkääminen on tarpeen rikoksen estämiseksi. Säännöksen 3 momentin mukaan lykkäämistä koskeva 2 momentin mukainen päätös on otettava uudelleen harkittavaksi vä-

liajoin, joiden pituus on enintään kuusi kuukautta.

Säännöstä koskevan hallituksen esityksen (HE 262/2004 vp s. 46) mukaan "ehdonalaisen vapauttamisen lykkääminen olisi tarkoitettu poikkeukselliseksi menettelyksi vangin vapauttamisvaiheessa."

EIT:n uudempaa oikeuskäytäntöä

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoi 27.6.2006 antamassaan *Csozszánszki v. Ruotsi* -päätöksessä (no. 22318/02), että Ruotsista Unkariin siirretyn vangin todennäköinen vuoden ja neljän kuukauden tosiasiallinen suljetussa laitoksessa suoritettavan rangaistuksen pidentyminen ei osoittanut rangaistuksen sellaista suhteetonta ankaroitumista, että kyse olisi ollut Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan loukkauksesta. Asiantilaa ei muuttanut toiseksi se, että vankilaolosuhteet Unkarissa saattoivat olla ankarammat kuin Ruotsissa.

Valittaja *Csozszánszki*lle oli tuomittu Ruotsissa 18.12.2000 kymmenen vuoden vankeusrangaistus. Ruotsissa hän olisi voinut päästä ehdonlaiseen vapauteen aikaisintaan 25.5.2007. Unkarilainen tuomioistuin pysytti rangaistuksen pituuden ennallaan kymmenessä vuodessa, mutta se määräsi, että ehdonalainen vapaus tuli kyseeseen aikaisintaan 22.9.2008. Ihmisoikeustuomioistuin totesi, että vuoden ja neljän kuukauden pidennystä ei voitu pitää merkityksettömänä, mutta että rangaistuksen pituus kuitenkin pysyi hyvin tuomitun rangaistuksen puitteissa. EIT kiinnitti huomiota lisäksi siihen, että Unkarissa odotettavissa oleva rangaistusajan pidennys vastasi 20 %:ia siitä ajasta, jonka valittaja olisi joutunut suorittamaan suljetussa laitoksessa Ruotsissa.

"As has been noted above, following the applicant's transfer to Hungary he is likely to serve eight years of his ten-year prison sentence, whereas he could have expected to serve six years and eight months of that sentence in Sweden. While the difference of one year and four months certainly cannot be considered insignificant, the time he will serve still remains well within the sentence imposed. Moreover, the likely additional period of detention in Hungary corresponds to 20% of the time he could have expected to serve in Sweden. In these circumstances, the Court finds that the longer de facto term of imprisonment in Hungary is not so disproportionate that it will involve a breach of Article 5."

Csozszánszki-päätöksessä EIT totesi, että valtion vastuu vangin siirtotilanteissa voi tulla kyseeseen vain päätöksentekoaikaan ennakoitavissa olevien siirron vaikutusten perusteella ("...the sentencing State could only be responsible for consequences which were foreseeable at the time when the transfer decisions were taken"). Aikaisemmassa *Veermäe*-päätöksessä nämä valtion vastuun edellytykset asetettiin nähdäkseen suhteellisen korkealle: käsillä tulee olla painavia perusteita sille, että täytäntöönpanon arvioidaan muodostuvan täytäntöönpanovaltiossa räikeästi tuomitsemisvaltiota pidemmäksi ("...substantial grounds would have to be shown to exist for believing that the time to be served in the administering State would be flagrantly disproportionate to the time which would have had to be served in the sentencing State").

Csozszánszki-päätöksessä ihmisoikeustuomioistuin totesi lisäksi, että Euroopan ihmisoikeussopimus ei turvaa oikeutta ehdonlaiseen vapauttamiseen tai muutenkaan oikeutta suorittaa vankeusrangaistus tietyntilaisissa olosuhteissa ("right to serve a prison sentence in accordance with a particular regime"). Ihmisoikeussopimus ei myöskään edellytä päätöksenteon vankeusrangaistuksen suorittamisesta tapahtuvan tuomioistuimessa. Ihmisoikeussopimuksen näkökulmasta kyse on rangaistuksen täytäntöönpanokysymyksestä, jota eivät koske ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan vaatimukset. Artiklan vaatimukset eivät koske myöskään vangin siirtämistä koskevaa päätöksentekomenettelyä. Ehdonlaiseen vapauteen pääsemisen lykkääntyminen siirron johdosta ei merkitse myöskään ihmisoikeussopimuksen 7 artiklassa tarkoitettua rangaistusta.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin antoi 27.6.2006 lisäksi Csozánzski-päätökseen nähden käytännössä identtisen Szabó v. Ruotsi -päätöksen (no. 28578/03).

Sovellettaessa ihmisoikeustuomioistuimen Csozánzski-päätöksen kriteeriä todennäköisen rangaistuksen pidentymisen suhteellisesta osuudesta tuomitsemismaassa tuomitun, tosiasiasa suoritettavaksi tulevan rangaistuksen pituuteen kantelijan kantelussa, voidaan todeta seuraavaa.

Kantelija tuomittiin seitsemän vuoden mittaiseen vankeusrangaistukseen käräjäoikeuden 12.11.2002 antamalla tuomiolla (vapaudenmenetyksaika oli alkanut 6.8.2002). Suomessa hän olisi päässyt ehdonalaaiseen vapauteen 5.2.2006 suorittuaan rangaistuksesta puolet eli kolme vuotta ja kuusi kuukautta.

Virossa kantelijan vankeusrangaistuksen lopulliseksi pituudeksi vahvistettiin seitsemän vuotta 30.6.2006 annetulla Tallinnan käräjäoikeuden ratkaisulla. Virossa ehdonalaissäveltely tuli ensimmäisen kerran mahdolliseksi sen jälkeen, kun kantelija oli suorittanut tuomiosta kaksi kolmasosaa eli neljä vuotta ja kahdeksan kuukautta (toisin sanoen vuosi ja kaksi kuukautta myöhemmin kuin Suomessa, mikä olisi vastannut 33 %:n pidennystä tosiasiasa suorittettavaan rangaistukseen). Harjun maoikeus hylkäsi 21.3.2007 antamallaan päätöksellä kantelijan hakemuksen ehdonalaiseen vapauteen pääsemisestä. Tuomioistuin määräsi, että asian voi ottaa uudelleen käsittelyyn aikaisintaan vuoden kuluttua (eli 21.3.2008). Tuossa vaiheessa kantelija on suorittanut vankeusrangaistusta noin viisi ja puoli vuotta.

Vankeusrangaistuksen suorittaminen on siis pidentynyt tapauksessa ainakin kaksi vuotta siihen verrattuna, mitä kantelija olisi tosiasiallisesti suorittanut Suomessa. Tämä pidennys vastaa 57 %:ia siitä ajasta, jonka hän olisi joutunut suorittamaan suljetussa laitoksessa Suomessa. Totean, että kyse on merkittävästi suuremmasta rangaistuksen ankaroitumisesta kuin mistä oli kyse Csozánzski- (ja Szabó) tapauksessa. Jos kantelija olisi päässyt ehdonalaiseen vapauteen suorittuaan kaksi kolmasosaa vankeusrangaistuksesta, olisi vastaava pidennys ollut 33 %.

Tiedossani ei ole muuta tai uudempaa ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntöä, jossa olisi lähemmin käyty rajanvetoa siitä, kuinka (absoluuttisesti tai suhteellisesti) suuren vankeusrangaistuksen pidentymisen tulisi olla, jotta kyseessä olisi ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 1 kappaleen a kohdassa turvatun oikeuden loukkaus.

Käsillä olevan tapauksen olosuhde-erot Csozánzski-tapaukseen verrattuna (1 vuosi 4 kuukautta ja 20 % – kaksi vuotta ja 57 %) eivät nähdäkseni välttämättä merkitse mainitun ihmisoikeussopimuksen artiklan loukkausta. Toisaalta, ihmisoikeustuomioistuimen enemmän oikeuskäytännön toistaiseksi puuttuessa, oikeudenloukkausta ei nähdäkseni myöskään voida pitää poissuljettuna. Tässä mielessä oikeustila jää avoimeksi.

Siirtopäätöstä tehtäessä oikeusministeriön tiedossa olleet seikat

Ihmisoikeustuomioistuimen edellä mainittujen päätösten valossa on selvää, että ihmisoikeussopimuksen valvonnan kannalta valtion vastuu voi aktualisoitua vain sellaisista seikoista, jotka ovat olleet tiedossa ja ennakoitavissa olevia kansallisen päätöksenteon hetkellä. Tällaista (ex ante) arviointia ei toisin sanoen voida perustaa sellaisiin kansallisen päätöksenteon jälkeen ilmi tulleisiin seikkoihin, jotka eivät ole olleet riittävästi ennakoitavissa jo aikaisemmin. Tästä näkökulmasta asiassa tulee tarkastella sitä, onko kantelijan rangaistuksen tosiasiallisen pidentymisen todennäköisyys tai suuruus ollut Suomen oikeusministeriön tiedossa tai riittävästi arvioitaessa siirtopäätöstä tehtäessä.

Oikeusministeriö on lausunnossaan ilmoittanut sen tiedossa yleisesti ottaen olleet ja olevat selvitykset Viron lainsäädännöstä, lain soveltamiskäytännöistä ja vankilaolosuhteista. Lausunnon mukaan oikeusministeriö seuraa jatkuvasti näiden tekijöiden kehitystä Virossa. Oikeusministeriön tiedossa on myös Helsingin hallinto-oikeuden oikeuskäytäntö asioissa, jotka koskevat valituksia oikeusministeriön päätöksistä jättää vankeusrangaistuksen täytäntöönpano tapahtuvaksi Virossa.

Kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 24 §:n mukaan oikeusministeriön päätöksestä jättää Suomessa tuomittu vankeusrangaistus täytäntöön pantavaksi vieraassa valtiossa ilman tuomitun suostumusta voi valittaa Helsingin hallinto-oikeuteen. Helsingin hallinto-oikeus ratkaisee valitusasiat lopullisesti, koska sen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Helsingin hallinto-oikeuden oikeuskäytännössä on sieltä saamani aineiston valossa hyväksytty, että vankeusrangaistuksen jättämiselle täytäntöön pantavaksi Virossa ei seuraa estettä esimerkiksi siitä, että ehdonalaiseen vapauteen pääseminen riippuu tapauskohtaisesta harkinnasta, että vankilanjohtajan ehdonalaista vapauttamista tarkoittavista esityksistä noin 60–70 %:n hyväksytään tuomioistuimessa, siitä, että kaikista vangeista ehdonalaiseen vapauteen pääsee 15–25 % eikä siitä, että vankeudessa oloajan kesto voi pidentyä olennaisestikin (eräässä tapauksessa ilmeisesti kaksi vuotta ja yksi kuukausi). Helsingin hallinto-oikeuden oikeuskäytännössä mainittujen seikkojen ei ole näin ollen katsottu merkitsevän ihmisoikeussopimuksen loukkausta tai HE 1/2001 ja LaVM 2/2001 tarkoitettuja olennaisia tai merkittäviä eroja.

Helsingin hallinto-oikeudesta saadun tiedon mukaan kantelija ei ole valittanut oikeusministeriön 3.9.2004 antamasta päätöksestä jättää hänelle tuomittu vankeusrangaistus täytäntöön pantavaksi Virossa. Kantelijaa on kuultu prosessissa, jossa häntä on avustanut asianajaja. Oikeusministeriön päätöksessä katsotaan muun muassa, että kantelijan sosiaaliset siteet ovat Virossa ja että muutaakaan estettä tarkoituksenmukaisena pidetylle siirrolle ei ole. Päätöksessä viitataan Viron rikoslain säännösten 1.9.2002 ja 1.1.2004 tapahtuneisiin muutoksiin, joista on katsottu seuraavan, että kantelijalla on mahdollisuus päästä ehdonalaiseen vapauteen suoritettuaan rangaistuksesta joko puolet tai kaksi kolmasosaa. Sekä siirtopäätös että sitä edeltävä Ulkomaalaisviraston 16.6.2003 antama käännättämispäätös ovat asiakirjaselvityksen mukaan lainvoimaisia.

Siirtopäätöksen arviointia EIT:n oikeuskäytännön valossa

Käsillä olevassa kantelijan siirtoa koskevaa päätöstä tehtäessä oikeusministeriön tiedossa ja esillä olevissa on ollut se, että Virossa hän voi päästä ehdonalaiseen vapauteen aikaisintaan suoritettuaan puolet vankeusrangaistuksesta. Nähdäkseni todennäköisempänä vaihtoehtona on tuossa vaiheessa kuitenkin tullut perustellusti pitää sitä, että ehdonalaisten vapaus voi tulla kyseeseen aikaisintaan, kun rangaistuksesta on suoritettu kaksi kolmasosaa. Tämä vaihtoehto on tarkoittanut vähintään vuoden ja kahden kuukauden (33 %:n) pidennystä siihen verrattuna, mitä kantelija olisi joutunut suorittamaan Suomessa.

Käsitykseni mukaan viimeksi mainitun suuruinen pidennys tosiasiallisesti suoritettavaksi tulevassa vankeusrangaistuksessa pysyy hallinto-oikeuskäytännössä sekä – kantelijan siirron jälkeen annettua – Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen Csoszánzski-päätöksessä hyväksyttävänä pidetyissä puitteisissa. Sama koskee myös oikeusministeriön lausunnossaan yksilöimiä kuutta muuta tapausta.

Euroopan ihmisoikeussopimuksesta ei ole siis itsessään johdettavissa oikeutta päästä ehdonalaiseen vapauteen. Veermäe, Altosaar ja Csoszánzski päätöksissä EIS 5 artiklan kannalta kiellettyä on ylittää nähty tosiasiallisesti suoritettavaksi tulevan vankeusrangaistuksen "räikeä" pidentyminen. Ymmärtääkseni arviointi

siitä, onko kyse vankeinhoitolaitoksessa suoritettavan rangaistuksen "räikeästä" pidentymisestä, ei sinänsä riipu siitä, pääseekö henkilö täytäntöönpanovaltiossa ehdonalaiseen vapauteen vai ei. Räikeä pidentyminen voi periaatteessa tulla poissuljetuksi tai vahvistetuksi molemmissa tilanteissa.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tiedossa ja arvioitavana on edellä mainittuja päätöksiä antaessaan ollut tieto siitä, että Virossa ehdonalaiseen vapauteen pääsee ylipäätään vain 15–18 % kaikista vangeista. Ihmisoikeustuomioistuin on silti hyväksynyt siirrot Viroon. Veermäe ja Altosaar-tapauksissa kyse oli yhdeksän vuoden vankeusrangaistuksista, ja siten potentiaalisesti hyvin pitkistä rangaistuksen tosiasiallisista pidentymisistä siinä tilanteessa, että valittajille ei lainkaan tulisi myöntämään ehdonalaista vapautta Virossa. Tämän valossa voisi tehdä johtopäätöksen, jonka mukaan useankaan vuoden pidennystä ei välttämättä pidettäisi EIS 5 artiklan vastaisena.

Toisaalta ihmisoikeustuomioistuimen Veermäe ja Altosaar -päätösten perusteluissa annettiin käsitykseni mukaan merkittävästi painoarvoa Viron hallituksen EIT:lle ilmoittamille tiedoille, joiden mukaan Viron oikeuskäytännössä rangaistuksia oli useassa tapauksessa muunnettu tuomitsemisvaltiota lievemmiksi; eräässä tapauksessa yhdeksän vuoden mittaista vankeutta oli lyhennetty peräti neljällä vuodella. Viron hallitus oli ilmoittanut, ettei sillä ollut perusteita epäillä, etteikö menettely myös valittajien tapauksissa tulisi olemaan vastaava. Edelleen EIT:n oikeuskäytännöstä voidaan panna merkille, että Csozászki-tapauksessa EIT piti vuoden ja neljän kuukauden pidennystä merkittävänä.

Edellä sanotun valossa ei ymmärtääkseni voida pitää ainakaan poissuljettuna, että EIS 5 artiklan vastaisena saatettaisiin pitää esimerkiksi jo kahden vuoden mittaista tosiasiallista rangaistuksen pidentymistä. EIT on toisaalta tietojeni mukaan antanut toistaiseksi vain neljä tässä käsiteltävälle problematiikalle relevanttia päätöstä (Altosaar, Veermäe, Csozászki ja Szabó). Niissä muodostunut oikeuskäytäntö ei anna täsmällisiä vastauksia viimeksi puheena olleeseen pohdintaan. Kuten todettu, kysymys jää vallitsevassa oikeustilassa avoimeksi.

Arviointia kansallisen lainsäädännön valossa

Suomi on sitoutunut kunnioittamaan muun muassa Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvattuja oikeuksia. Näiden oikeuksien katsotaan vakiintuneesti asettavan vähimmäistason ihmisoikeuksien toteutumiseksi. Perustuslaissa ja kansallisessa lainsäädännössä on mahdollista turvata Euroopan ihmisoikeussopimusta pidemmälle meneviä ja laajempia oikeuksia. Käsillä olevassa asiassa onkin perusteltua arvioida vielä sitä, asettaako suomalainen lainsäädäntö vangin siirtämiselle tiukemmat edellytykset kuin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen soveltamat ihmisoikeusnormit.

Tuomittujen siirtämistä koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annettua lakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 1/2001) ja siitä annetussa lakivaliokunnan mietinnössä (LaVM 2/2001) vangin siirtämisen estävinä tekijöinä on tuotu esille muun muassa se, että mahdollisuudet ehdonalaiseen vapauteen pääsemiselle ovat "oleellisesti heikommalla" kuin Suomessa, se, että vankeusrangaistus poikkeaa kestoaltaan "olennaisesti" Suomessa suoritettavasta rangaistuksesta ja se, että rangaistuksen täytäntöönpanoa koskeva lainsäädäntö poikkeaa "merkittävästi" omasta lainsäädännöstämme.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on soveltanut EIS 5 artiklan arvioinnissa kriteeriä "räikeästi" (flagrantly) pidemmästä tosiasiallisesta vankeusrangaistuksesta. Tätä käsitettä EIT on tulkinut edellä mainituissa neljässä päätöksessään. Puhtaan sanamuodollisesti HE 1/2001 ja LaVM 2/2001 ilmaiset (olennainen, merkittävä) ilmentävät käsitykseni mukaan jossain määrin pidemmälle meneviä siirtämisen esteitä kuin mitä ihmisoikeustuomioistuin on soveltanut.

Oikeusasiamies ei voi puuttua siihen, miten viranomaisen on käyttänyt sille lain mukaan kuuluvaa harkintavaltaa, jos harkintavaltaa ei ole ylitetty tai käytetty väärin. Minulla ei ole aihetta epäillä, että oikeusministeriön päätöksenteko tässä asiassa olisi ollut virheellistä sen päätöksentekohetkellä käytettävissä olleiden tietojen valossa. Asiassa ei ole tullut ilmi aihetta epäillä, että kantelijan siirtopäätöksen taustalla olisi kantelussa tarkoitettuja henkilökohtaisia syitä.

Ylipäättään asian arvostelussa voidaan panna merkille, että päätöksentekohetkellä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ei ollut vielä antanut Veermäe-päätöstään, joka oli ensimmäinen tässä puheena olevalla problematiikalla relevantti EIT:n ratkaisu.

Käytettävissäni olevan aineiston valossa minulla ei ole myöskään huomauttamista oikeusministeriön kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain mukaisissa asioissa toteuttaman seurannan ja oikeusturvatekijöiden valvonnan osalta.

Lopuksi

Vangin siirtopäätöksen tekemisessä on kyse tulevaisuuteen päin kohdistuvasta todennäköisyysarviosta. Ratkaisu on tehtävä täytäntöönpanovaltion olosuhteita koskevien tietojen ja aikaisempien kokemusten valossa ja kiinnittäen huomiota laissa ja oikeuskäytännössä yksilöityihin rangaistuksen täytäntöönpanon kannalta relevantteihin vaikutuksiin. Tällainen keskeinen vaikutus on se, missä määrin ja miten todennäköisesti tosiasiallisesti suoritettava rangaistus tulee pidentymään.

Koska Viro soveltaa tuomittujen siirtämistä koskevan yleissopimuksen (42/1987) mukaista rangaistuksen muuntamismenettelyä, ei siirtopäätöstä tehtäessä voi koskaan olla varmuutta siitä, kuinka pitkäksi vankeusrangaistuksen tosiasiallinen pituus Virossa tulee muodostumaan. Tähän vaikuttaa paitsi se, kuinka pitkäksi tuomioksi vankeusrangaistus muunnetaan virolaisessa tuomioistuimessa, myös se, pääseekö ja missä vaiheessa henkilö ehdonalaan vapauteen. Virossa suoritettava vankeusrangaistus voi lopulta muodostua joko lyhemmäksi tai pidemmäksi kuin mitä se olisi ollut Suomessa.

Rangaistuksen keston pidentymistä koskevan todennäköisyysarvion kannalta keskeisimmässä asemassa ovat Viron oikeuskäytäntöä ja rangaistusten täytäntöönpanojärjestelmää koskevat ajantasaiset ja riittävän kattavat tosiasiatiedot. Todennäköisyysarvioon vaikuttavat myös tiedot ja kokemukset aikaisemmista siirtopäätöksistä. Muun muassa näin saatujen tietojen valossa on mahdollista arvioida tapauksen tosiasiakysymyksiä eli ennakoita suoritettavaksi tulevan rangaistuksen pituutta.

Edellä kuvattu faktatason selvitys ei ole yksin riittävää. Lisäksi siirtopäätöstä tehtäessä nämä tosiasiatiedot (pikemminkin arviot) on suhteutettava siirtopäätöksen normatiivisiin vaatimuksiin. Käytännössä tämä tarkoittaa ennen kaikkea sitä, että ennakoitua rangaistuksen pidentymistä arvioidaan lainvalmisteluaineistossa ja erityisesti oikeuskäytännössä vahvistettujen linjausten valossa siitä, kuinka pitkä ja todennäköinen rangaistuksen mahdollinen pidentyminen nähdään hyväksyttävänä.

Perus- ja ihmisoikeusmyönteisestä laintulkintanäkökulmasta lähdettäessä sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen Csozászki ja Szabó-päätöksissä soveltamien ratkaisukriteereiden valossa erityisesti siirtotapauksista keskimääräistä lyhyempien vankeusrangaistusten kohdalla voi nähdäkseni olla tarpeen ottaa huomioon se näkökohta, että vaikka todennäköisyyden rangaistuksen suorittamisen tietynmittaisesta ajallisesta pidentymisestä voitaisiin arvioida pysyvän hyväksyttävissä puitteissa, samoin ei ole välttämättä siirron samalla aikaansaaman tosiasiallisen vankeusrangaistuksen prosentuaalisen pidentymisen kannalta. Viimeksi mainittu johtopäätös on nähdäkseni tehtävissä EIT:n kahden uusimman päätöksen perusteluiden valossa. Kysymystä tulee samalla arvioida myös henkilökohtaiselle vapaudelle perustuslain 7 §:ssä annetun perusoikeusturvan näkökulmasta.

Esimerkiksi noin neljän vuoden vankeusrangaistuksen kohdalla lisäysprosentti voi muodostua merkittävästi suuremmaksi kuin seitsemän tai kahdeksan vuoden vankeuden kohdalla. Näissä tilanteissa erityistä merkitystä voi olla sillä – tässä kantelussa esille tulleella – seikalla, että nykyisten tietojen valossa ehdonalaiskäsitely on Virossa mahdollista vain kerran vuodessa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöä tulisi nähdäkseni seurata jatkossa tarkasti muun muassa siinä suhteessa, täsmentyykö viimeksi mainitun seikan samoin kuin vankeusrangaistuksen pidentymisen prosentuaalisen osuuden merkitys siirtopäätöksen hyväksyttävyyden ehtona.

Jälkikäteen voidaan todeta, että jos kantelijan kohdalla sittemmin toteutunut asiantila olisi ollut tiedossa siirtoesitystä harkittaessa, eivät siirron edellytykset välttämättä olisi täyttyneet. Ottaen huomioon oikeusministeriölle laissa annettu laaja harkintavalta siirtoesitysten tekemisessä ja sen päätöksentekomenettelyyn väistämättä sisältyvä epävarmuuselementti, ei oikeusministeriö ole ylittänyt sille kuuluvaa harkintavaltaa tai käyttänyt sitä väärin.

Asia ei anna aihetta muuhun kuin että saatan tässä päätöksessä esittämäni käsitykset oikeusministeriön tietoon. Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestä myös Helsingin hallinto-oikeudelle tiedoksi.